

Volt egyszer egy szőlőbirtok

Volt egyszer egy szőlőbirtok a mesés szép zalai dombok ölelésében. Régi öregek mesélték, hogy hajdanában rengeteg bagoly tanyázott erre-felé. Sötét éjszakákon kísérteties huhogásuk messze szállt a vidéken. Azóta a baglyok megritkultak, de a név megmaradt: Bagolyvölgy. Az itteni emberek nyelvén egyszerűen csak "Bagóvögy".

- Menek a Bagóvögybe kapányi.

- Én meg kötnyi, nyírnyi. - így beszélgettek egymás közt.

Akkora volt ez a szőlőbirtok, hogy az aljától a tetejéig még felmenni is éppen elég volt, nem még megművelni. Felérve a tetőre csodás kilátás tárult elénk. Távoli hegyek ormán várromok, lent a völgyben kis falucskák tornyai intettek felénk. A réten a kanyargós Zala útját sűrűn nőtt fák, bokrok szegélyezték. Poros szekérút szelte ketté a birtokot, melyen tehenes szekerek, lovas kocsik döcögtek fel a hegyre. Persze dombok voltak ezek, csak mi neveztük hegynek. A szomjas gazdák, fáradt vándorok meg-megálltak hajlékunk előtt. A szíves fogadtatás sosem maradt el. Vörösbort, fehérbort mindig lehetett hébérezni a nagyhasú hordókból.

Fehérre meszelt, boronafalú hajlékunk szépen belesimult a tájba. Tetejét rozsszalmából készült zsúpfedél koronázta meg. Nagynénémekkel közös tulajdonban volt. Tartozott hozzá egy méretes pincekulcs, melyet az eresz alatti fagerenda mélyedésében tartottunk. "Iren" nénémék is ismerték ezt a rejtékhelyet és használták ők is a kulcsot. Ma már ez a kulcs féltve őrzött családi ereklye. A két kisebb helyiségben tartotta mindkét család külön-külön a borát. A közös nagyobb részben állt egy gyönyörűen kifaragott bálványos, orsós faprés. Homlokzatában belevésve az évszám: 1777. A pincét is ekkor építették föléje.

Valamikor négyen művelték szép, nagy szőlőnket: nagyanyám, nagyapám, anyám és apám. Én meg ezalatt a hűs fák árnyékában játszottam. Ágakból, rongyokból, kukoricacsuhéból babákat készítettem magamnak. Akkoriban minden élt számomra, még fekete, kampós nyelvű esernyőnkkel is naphosszat el tudtam beszélgetni. Egyszer ahogy ott játszadoztam, látom ám, hogy jószágos Teri mamám ül a pince előtt és sírdogál. Odaszaladtam hozzá, megöleltem és megkérdeztem:

- Miért sírsz mama?

- Nagyon fájnak a lábaim, alig bírok dolgozni. - felelte.

Az évek úgy repültek el felettünk, mint a madarak. Lassan kihullt nagyszüleim kezéből a kapa. Felcseperedvén igyekeztem a helyükbe állni. Diákként, majd pedagógusként a nyaraim szabadok voltak. Minden szőlőmunkát megtanultam és szívesen végeztem. Forró nyarakon összekötöttem a kellemest a hasznossal. Bikinire vetkőztem és alaposan lekentem magam naptejjel. A tőkék, azaz "tükék" között dolgozva kedvemre barnulhattam napestig. UV sugárzásról, ózonlyukról akkor még csak nem is hallottunk. Sokol táskarádiómat felakasztottam a karóra, bömbölt a Tánczenei koktél. Szomszéd Pista bácsi egy ideig türelmesen hallgatta, majd átszól hozzám:

- Inkább azt húzasd vele Rózsám, hogy: Vörös bort ittam az este...- S már rá is zendített a kedvenc nótájára. Emlékszem, ő még szalmával kötözte a szőlőt. Volt neki egy Y alakú szolgafája, amit "szógafának" hívott. Arra tette a vízben megáztatott rozsszalma köteget. Ahogy haladt a kötéssel, a szolgafát mindig arrébb szúrta le, hogy kéznél legyen a szalma. Hosszú szakállú, mélyen vallásos öregember volt. Szentképekkel díszített pincéjében sokat beszélgettem vele.

Apámmal közös titkunk volt, egyformán szerettük Bagóvögyet. Tavaszonként, ha iskolai teendőim nem engedtek a hegyre, szedett nekem pár szál ibolyát. Májusban a cseresznyétől roskadozó fáról sebtében letört pár gallyat, azt hozta haza. Nyaranta segítettem neki a permetezésben is. Folyt le a kék permetlé a lábam szárán, nem törődtem vele, utána lemostam. Akkor még nem kellett olyan erős mérgeket használni, mint manapság. Egy ilyen alkalommal váratlanul megszólalt apám:

- Lányom, én meg éppen ma lettem 50 esztendő! - Szíven ütött a dolog. Egyrészt, hogy nem tudtam róla. Családunkban nem volt szokás az évfordulók számontartása. Később én változtattam ezen. Másrészt arra gondoltam: Istenem, milyen öreg ember az apám! Ma már tudom, hogy nem volt öreg, csak én voltam nagyon fiatal, 17 éves.

Talán az ősz volt itt a legszebb. Az utak mentén kéklett a kökény, piroslott a galagonya, csipkebogyó, kecskerágó. Hangos gágogással vadlibák húztak dél felé. Ha leültem a vén diófa alá, s végignéztam az ezerszínű tájon, Petőfi Sándor sorai jutottak eszembe:

"Kiülök a dombtetőre,
Innen nézek szerteszét,
S hallgatom a fák lehulló
Levelének lágy neszét."

Sokfajta szőlőnk volt: othelló, oportó, szlanka, sasza, delavári, izsabella, noah. Közülük a saszlát, annak is a legjavát rekeszekbe csomagoltuk eladásra. A kép ma is bennem él.

Anyám áll a pince előtt. Az asztalon szőlőhalmok sorakoznak, melyeket langyosra hevít a késő szeptemberi napsütés. A rekeszek aljába selyempapírt tesz, gondosan elsimítja. Kezében a kisolló, a hibás szemeket ügyesen kinyesi a fűtőkből. Gyűlik a szép, sárga szőlő a rekeszekben, de díszítésként piros sorokat is rak bele. Később együtt csomagoltunk és együtt izgultunk, megfelel-e a munkánk, átveszik-e szőlőnket az állami gazdaságban.

Szüreti estéken ott maradtam préselni apámmal. A petróleumlámpa halvány fényénél éjfélig is eltartott a munka. Igaz a világításba néha besegített a telehold. Ahogy fényes korongja feljebb kúszott az égbolton, kíváncsian bekukucskált a pinceajtón: vajon mit szorgoskodnak odabenn ilyen későn ezek az emberek? Ismerős zajok szűrődtek be: békakuruttyolás, tücsökciripelés, egy-egy lehulló dió koppanása. Apám feltúrta a nadrágszárát, és daráló híján lábbal taposta a szőlőt. Fájdalmasan felnyögött az öreg prés, mikor jót húzott rajta. Ilyenkor szaporán folyt a must a káforkába, alig győztem öntözni a hordókba.

Családunkban szájról-szájra járt egy régi történet. A háború vége felé német katonák menekültek erre. Volt náluk egy 50 literes üres pálinkás hordó. Anyám apja, Zsiga öregapám éppen a hegyen tartózkodott. Addig itatta a hívatlan vendégeket, míg azok lerészegedtek és ott felejtették a hordót. Később ezt a hordót tele pálinkával a fináncok lefoglalták és elvitték. Nagyapám gyakran szokta mondogatni:

"Ebül szerzett szerzemény, ebül vész el!"

Teltek-múltak az évek, az idő vas foga megtette a magáét, megroggyant a hajlék. Már féltünk bemenni: - Jaj, csak ránk ne szakadjon! Hazajött Budapestről Iren nénémék családja, s egy szomorú nyári napon lebontottuk az évszázados falakat. Mikor az ebéddel odaértem, jóformán már csak a prés volt épen. Történelmet, régiségeket szerető unokaöcsémekkel egymásra néztünk, és szinte egyszerre kiáltottunk fel:

- A prést hagyjátok, ne bántsátok! -

Megálltak a balták a levegőben. Másnap az egész família felkerekedett és elmentünk Zalaegerszegre, a Göcseji Múzeumba, bejelenteni a prést. Lelkes, fiatal néprajzos fogadott bennünket. Néhány nap múlva fotós kollégájával el is jött a hegyre, megtekinteni présünket. Minden szempontból megfelelt. A pécsi körzeti televízió Pannon Krónikájának stábja is kivonult a hegyre, filmre venni, hogyan viszi le lovas kocsí a szakszerűen szétszedett prést a hegy lábáig. Onnan teherautó szállította tovább Zalaegerszegre, a Göcseji Falumúzeumba. A televízióban le is ment az adás, melyben édesapám szeretettel a hangjában mesélte el a prés működését.

Egy ideig még műveltük a szőlőt, de szüleim megöregedtek, megbetegedtek. Nekem kislányom született, aztán hamarosan még egy. Nem tudtam már annyit menni aへgyre. Nehezen megközelíthető, villany nélküli helyen volt a birtok, nem tudtuk eladni. Leadtuk hát az akkori községi tanácsnak.

Azóta sok víz lefolyt a Zalán, megnőttek a lányaim. Elkezdtek kérlelni: - Anya, mutasd meg nekünk azt a helyet, amiről annyit mesélsz, ahol olyan boldog voltál! Egy szép, tavaszi napon el is mentünk oda. Bizony Nagy László szavaival élve a "Zöld Angyal" visszafoglalta birodalmát. Kerestem a hajlék helyét, de sehogy sem találtam. Ahogy bóklásztunk a gazos területen, egyszer csak egy kis, fehér virágú bokorra lettem figyelmes. Hát persze! Volt itt a pince előtt egy csodálatos, illatozó, fehér rózsabokor. S itt van most is! Dacolva az elmúlással, megmutatta nekünk hol állt a régi pince. Remélem sokáig bírja még, hogy unokáimnak is meg tudjam majd mutatni.

Régmúlt nyarakon, ha végeztünk a kötéssel, nyírással, megálltunk a megregulázott sorok végében. Anyám hangját vélem hallani az idők messzeségéből: "Olyan jó így végignézni rajta!" Ha behunyom a szemem, ilyennek látom most is. Ibolya illatú a levegő, csattog a metszőolló, szól a nyitnikék. Perzselő nap égeti bőröm, ahogy a sorok között hajladozok, kenek rá még egy kis Fabulont. Darazsak döngnek, mézédés fűrtök alatt roskadoznak a tőkék. Lábunk nyomát belepi a hó, mikor télen borért megyünk aへgyre.

A Göcseji Falumúzeumban az öreg prés régi szüretekről álmodik.

Írta: Vincze Tamásné

Hajlékunk egy rokonunk, Nagy Lajos festménye alapján

Zóka Gyula felvétele a présről, 1980-ban készült

Kilátás a dombtetőről

Régi szüret a hegyen